

Горбенко А.І.

кандидат педагогічних наук, професор кафедри;

Задорожний В.П.

викладач кафедри,

Національна академія сухопутних військ імені Петра Сагайдачного

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ З ПОЧАТКОМ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ У 2014 РОЦІ

Російська Федерація з початком своєї агресії у 2014 році посилила масштабну інформаційну кампанію, спрямовану на те, щоб внести в оману міжнародну спільноту стосовно дій в Україні. Водночас, оперуючи достеменними фактами щодо участі регулярних військ РФ у конфлікті на Сході України, країни ЄС та США демонстрували доволі мляву реакцію.

Так, 24 квітня 2014 року міністр оборони Росії С. Шойгу повідомив про початок навчань батальйонних тактичних груп загальновійськових з'єднань Південного та Західного військових округів ЗС РФ у зв'язку із «загостренням ситуації на південному сході України». За словами російського міністра, у рамках навчань передбачається «відпрацювання завдань» бойовою авіацією РФ поблизу кордонів України.

Таким чином російська сторона фактично підтвердила, що здійснювана нею протягом останніх місяців військова діяльність поблизу українського кордону носить не плановий характер, а безпосередньо пов'язана із розвитком подій в Україні [1, с. 29].

У другій половині травня 2014 року від РФ пролунала низка заяв щодо відведення ЗС РФ від кордонів з Україною, які мали на меті вкотре заплутати українське керівництво й основних політичних гравців міжнародної політики. Дійсно, спочатку російські військові почали демонстративно відводити бойову техніку й особовий склад від лінії українсько-російського кордону [2, с. 238]. В той же час на полігонах суміжних з Україною областей залишалися кілька тисяч російських військовослужбовців і значна кількість бойової техніки. А невдовзі наша розвідка зафіксувала зворотній процес: у прикордонні райони прибували свіжі підрозділи ЗС РФ та незаконні озброєні формування. Водночас активізувалася розвідка росіян. За 2 км від лінії держкордону було розгорнуто командно-розвідувальний центр ГРУ ГШ ЗС РФ для збору, аналізу й передачі отриманих розвідувальних відомостей. Такі дії російської сторони вказували, що невдовзі слід очікувати чергового загострення обстановки.

Україна відповідно посилила підрозділи Прикордонної служби, здійснила кадрові перестановки, внесла кардинальні корективи в системі охорони й оборони державного кордону, особливо в зоні відповідальності Луганського й Донецького прикордонних загонів. Так, керівництво Прикордонної служби України внесли зміни в системі управління діями

органів і підрозділів охорони кордону. Особливу увагу була приділена системі зв'язку в усіх ланках управління й у всіх режимах його застосування. Вагоме місце було відведено питанням всебічного забезпечення, особливо засобами індивідуального захисту та зосередженню бронетехніки на східній ділянці кордону. Також слід відзначити про створення ще одного органу управління – територіального угруповання «Кордон» (ГУК) для керівництва діями всіх сил прикордонного відомства на ділянці кордону.

Військовослужбовці відділів прикордонної служби постійно в надскладних умовах виконували свої обов'язки, обороняли й не здавали підрозділи. При цьому слід врахувати, що більшість військовослужбовців за контрактом були місцевими мешканцями. Однак, завдяки ретельному відбору кандидатів службу в Прикордонній службі України проходили службу свідомі люди, справжні громадяни країни. Вони мали якісну професійну й правову підготовку, а також високу морально-психологічну загартованість. Так, 30 травня 2014 року 180 озброєних бойовиків на 6 КАМАЗах і 6 позашляховиках із застосуванням стрілецької зброї, підствольних гранатометів, світлошумових гранат і мінометів штурмували відділ Прикордонної служби «Дяково». Прикордонники відбили напад. Цього ж дня також обстрілювали відділи прикордонної служби «Свердовськ», «Станично-Луганське» [2, с. 239]. Далі обстановка загострювалася в геометричній прогресії. Лише з кінця травня 2014 року нарешті почав функціонувати орган управління, який почав поступово перебирати на себе керівництво різномірними силами й засобами, які залучалися до проведення АТО.

Таким чином, з початком російської агресії у 2014 році Прикордонна служба України здійснила кардинальні корективи у своїй діяльності, що призвело до нового плану захисту своїх кордонів на Сході України та гідного опору штурму противника.

На жаль, неодноразове звернення керівництва Прикордонної служби України про допомогу до всіх можливих інстанцій у зв'язку із черговим загостренням обстановки на східній ділянці, вимагаючи прикриття державного кордону силами ЗСУ, залишалось без уваги [2, с. 254]. Не було її до виборів Президента України, не приймалися радикальні міри і після них. Все це обмежувало дії не тільки прикордонників. Відтак, це і призвело до прийняття системних заходів за всіма напрямками проведення антитерористичної операції та зміни системи управління нею.

Події 2021 року наштовхують на паралелі 2014 року перед початком збройної агресії РФ. Так звані військові навчання 2021 року, як влада РФ пояснює зосередження військ на українських кордонах, насправді [3; 4], є «елементом оперативного маскування розгортання військ», і дійсною метою «є перевірка готовності військ до оперативного застосування, у разі прийняття Кремлем відповідного політичного рішення» [5].

Розпочавши збройну агресію проти України, Росія порушила норми та принципи міжнародного права, двосторонні та багатосторонні угоди. Такі дії

є важким злочином проти міжнародного миру, який тягне за собою міжнародно-правову відповідальність [6].

Враховуючи уроки 2014 року, владі України у співпраці із країнами Заходу слід не забувати всі прорахунки у секторі безпеки та діяти у постійній взаємодії з цього питання з міжнародними партнерами з метою запобігання подальшої можливої агресії.

Список використаних джерел:

1. International-Weekly № 7 (18.04.2014-29.04.2014) URL: <http://fpri.kiev.ua/wp-content/uploads/2011/01/INTERNATIONAL-WEEKLY-07-18.04.2014-29.04.20141.pdf> (дата звернення: 28.05.2021).

2. Лінія розмежування / Литвин Микола – К: Гамазин, 2019. – 396 с.: іл.

3. Російські війська біля України та ескалація на Донбасі. Генсек НАТО подзвонив Зеленському. BBC від 06.04.2021. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-56649058> (дата звернення: 28.05.2021).

4. Генсек НАТО попередив про десятки тисяч російських військових, які досі залишаються біля кордонів України. ТСН від 25.05.2021 URL: <https://tsn.ua/politika/gensek-nato-poperediv-pro-desyatki-tisyach-rosiyskih-viyskovih-yaki-dosi-zalishayutsya-bilya-kordoniv-ukrayini-1791391.html> (дата звернення: 28.05.2021).

5. У розвідці назвали дату, до якої РФ розгортатиме війська поблизу кордону України. УНІАН: від 14.04.21. URL: <https://www.unian.ua/war/rosiyski-viyska-bilya-kordonu-ukrajini-budut-do-20-kvitnya-rozvidka-mou-novini-donbasu-11388040.html> (дата звернення: 28.05.2021).

6. До 5-річчя від початку збройної агресії Російської Федерації проти України. URL: <https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/viyskovym/do-5-richchya-vid-pochatku-zbrojnoyi-agresiyi-rosiyskoyi-federaciyi-proty-ukrayiny> (дата звернення: 28.05.2021).